

Srpen 2026

Ekonomická nejistota jako bariéra rodičovství

Martin Zeman

Shrnutí

Pokles porodnosti v České republice není důsledkem nezájmu o rodičovství. Většina lidí si nadále přeje mít dvě děti, skutečný počet narozených dětí však za těmito představami zaostává. Hlavními překážkami jsou ekonomická nejistota, nedostupnost bydlení a nejistoty na trhu práce. Pro podporu porodnosti je proto klíčové vytvářet stabilní prostředí, které lidem umožní realizovat jejich rodičovské plány.

Hlavní body

- Většina Čechů stále preferuje dvoudětnou rodinu.
- Existuje významný rozdíl mezi preferovanou, plánovanou a realizovanou plodností.
- Hlavními bariérami jsou finanční nejistota a nedostupnost bydlení.
- Odkládání rodičovství snižuje pravděpodobnost naplnění reprodukčních plánů.

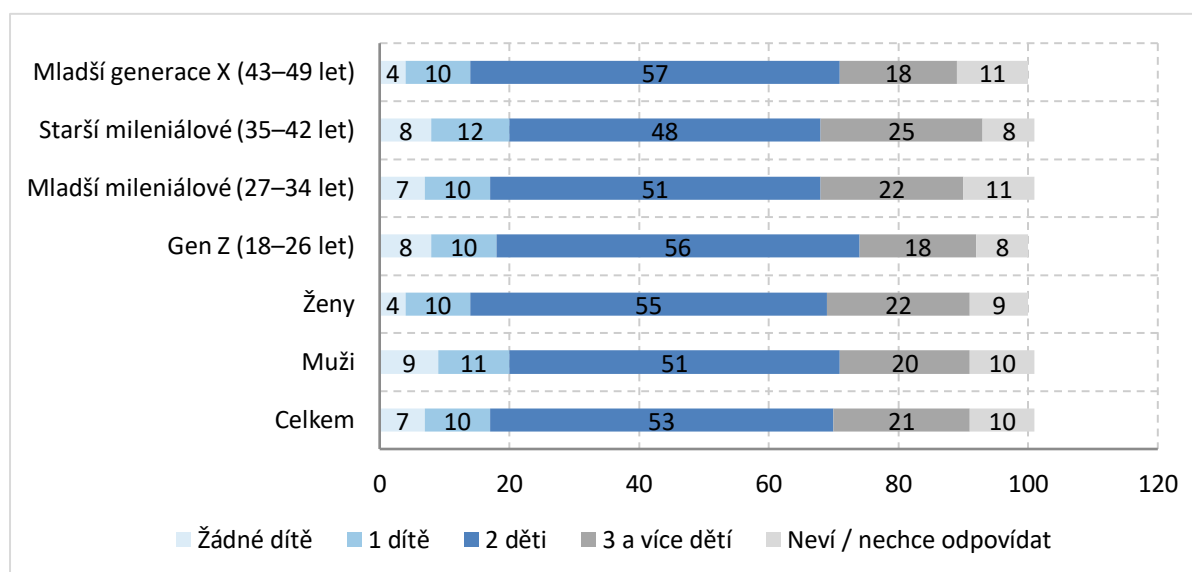
Od dob, kdy byla dvoudětná i vícedětná rodina v Česku považována za samozřejmou součást životní dráhy, prošla naše společnost zásadní proměnou. Změnil se trh práce, dostupnost bydlení, vzdělávací dráhy i očekávání spojená s rodičovstvím. Zatímco dříve bylo narození prvního dítěte často přirozenou součástí vstupu do dospělosti, dnes je stále častěji výsledkem dlouhého procesu ekonomické přípravy. Mladí lidé nejprve dokončují studium, snaží se získat stabilní zaměstnání, vytvořit si finanční rezervu a zajistit odpovídající bydlení. Rodičovství se tak z přirozené životní etapy postupně mění v projekt, jehož realizace závisí na splnění celé řady ekonomických podmínek. Výsledkem není ztráta zájmu o děti, jak se často ve veřejné debatě mylně uvádí. Výsledkem je postupné odkládání rodičovství do vyššího věku a čekání na ideální podmínky a ve svém důsledku často také nižší počet narozených dětí, než lidé původně zamýšleli (Palonciová et al., 2023).

Pokles porodnosti není poklesem zájmu o rodičovství

Ve veřejné debatě bývá současný pokles porodnosti často interpretován jako důkaz změny hodnot mladé generace a slábnoucího zájmu o rodičovství. Tento závěr však není podložen empirickými daty. Ty ukazují, že rodičovství zůstává pro většinu obyvatel České republiky důležitou životní hodnotou a může být překvapivé, že model dvoudětné rodiny si i nadále zachovává dominantní postavení. Pokud by lidé nemuseli zohledňovat svou aktuální životní situaci, přáli by si mít v průměru 2,1 dítěte (Waldaufová; Šťastná, 2025). To je úroveň, na niž bychom si bez problémů dokázali zachovat velikost české populace.

Podle dat z roku 2024 celkem 74 % osob ve věku 18 až 49 let deklaruje přání mít alespoň dvě děti, přičemž 53 % obyvatel považuje za ideální mít dvě děti a dalších přibližně 21 % by si přálo dokonce tři a více dětí. Pouze malá menšina obyvatel preferuje bezdětnost jako nastavenou životní dráhu (7 %). Významné přitom je, že tyto preference jsou relativně stabilní napříč generacemi a neukazují na zásadní generační odklon od rodinného života. Také generace Z, často označovaná za generaci, která nemá významné rodinné ambice, považuje za ideál dvoudětnou rodinu (56 %). Přitom tři a více dětí u této generace preferuje 18 % jejích zástupců, což je výrazně více než preferovaná bezdětnost (8 %).

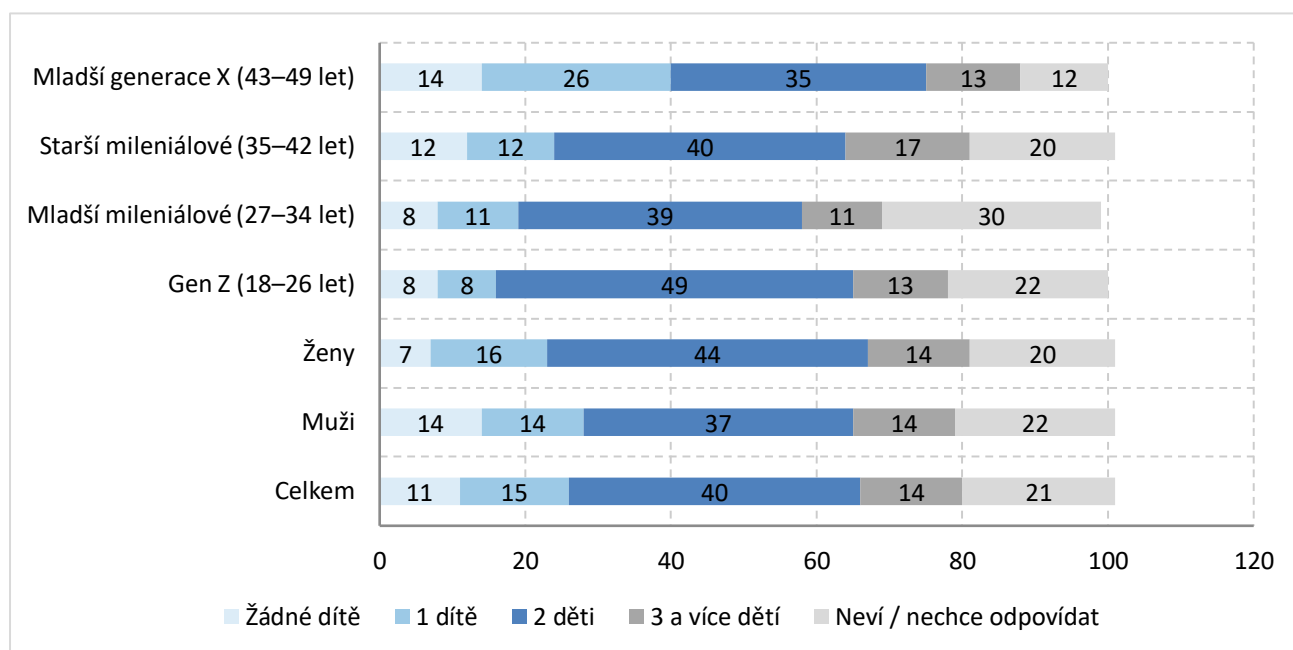
Graf č. 1: Preferovaný počet dětí u osob ve věku 18–49 let dle pohlaví a generací, Česko, 2024 (v %)

Zdroj: NMS Market Research, 2024; převzato z Waldaufová, E., Šťastná, A. (2025). Mezi ideálem a realitou: současný pokles porodnosti očima české populace. *Demografie*, 67(2), 83–101, vlastní zpracování.

Jiný obraz však získáme ve chvíli, kdy se respondentů neptáme na jejich ideální představy, ale na realistické plány. Po zohlednění vlastních životních podmínek, ekonomické situace, dostupnosti bydlení, stability partnerského vztahu či pracovních vyhlídek klesá počet dětí z preferovaných 2,1 na průměrných plánovaných 1,8 dítěte. Rozdíl 0,3 dítěte mezi preferovaným a plánovaným počtem dětí se může na individuální úrovni zdát malý, v agregovaném měřítku celé české populace však představuje významný pokles potenciální porodnosti. Zatímco ideálně by většina lidí chtěla dosáhnout alespoň dvoudětné rodiny, reálně již část z nich počítá pouze s jedním dítětem nebo si není jistá, zda děti vůbec bude mít. Mezi muži je tento rozdíl ještě výraznější než mezi ženami. Výzkum rovněž ukazuje vysokou míru nejistoty zejména mezi mladšími mileniály ve věku 27 až 34 let, tedy mezi lidmi nacházejícími se právě v období nejvyšší reprodukční intenzity.

Graf č. 2: Plánovaný počet dětí u osob ve věku 18–49 let dle pohlaví a generací, Česko, 2024 (v %)

Zdroj: NMS Market Research, 2024; převzato z Waldaufová, E., Šťastná, A. (2025). Mezi ideálem a realitou: současný pokles porodnosti očima české populace. *Demografie*, 67(2), 83–101, vlastní zpracování.

Ještě důležitější je skutečnost, že ani plánovaný počet dětí není totožný s konečným výsledkem reprodukčního chování. Dlouhodobě se ukazuje, že část reprodukčních plánů zůstává navždy nenaplněna. Lidé často plánují více dětí, než nakonec mají. Důvodem bývá další odkládání rodičovství, rozpad partnerského vztahu, zdravotní komplikace, problémy s plodností nebo změna ekonomické situace domácnosti (Palonciová et al., 2023). V praxi proto existují tři úrovně reprodukčního chování: preferovaný počet dětí (kolik by si lidé přáli), plánovaný počet dětí (kolik očekávají, že budou mít) a skutečný počet narozených dětí. Česká úhrnná plodnost v roce 2025 dosahovala pouze 1,28 dítěte na ženu, a přestože jde o čísla, která nejsou zcela metodologicky srovnatelná, jde o údaj výrazně nižší než preferovaný i plánovaný počet dětí (ČSÚ, 2026). Rozdíl mezi preferovaným počtem dětí (2,1), plánovaným počtem dětí (1,8) a úhrnnou plodností (1,28) ukazuje, že hlavním problémem není nezáměr o rodičovství, ale postupné ztráty vznikající mezi reprodukčními představami a jejich realizací.

Z ekonomického pohledu je proto vhodnější hovořit o „nenaplněné plodnosti“ než o „neochotě mít děti“. Česká republika se dnes nenachází v situaci, kdy by většina mladých lidí odmítala rodičovství jako životní projekt. Naopak, většina stále usiluje o rodinu se dvěma dětmi. Rostoucí rozdíl mezi reprodukčními preferencemi, plány a skutečně realizovanou plodností však naznačuje, že ekonomické podmínky a nejistoty stále častěji brání tomu, aby jednotlivci své rodičovské aspirace uskutečnili. Tento rozdíl představuje jeden z klíčových argumentů pro zaměření veřejných politik na faktory, které ovlivňují rozhodování o načasování rodičovství, zejména na dostupnost bydlení, ekonomickou stabilitu domácností, podmínky na trhu práce a sladění rodinného a pracovního života (Paloncyová et al., 2023; Waldaufová; Šťastná, 2025).

Ekonomická nejistota a nedostupnost bydlení jako hlavní překážky rodičovských plánů

Z výsledků průzkumu zaměřeného na vnímání společenské situace v České republice mezi osobami ve věku 18 až 49 let vyplývá, že hlavní překážkou při zakládání rodiny je finanční nejistota. To není úplně překvapivé. Finanční nejistotu v rámci otevřených otázek uvádí až 55 % respondentů. S odstupem následuje další ekonomický faktor, a to nedostupnost bydlení (26 %), poté pracovní priority (18 %), osobní svoboda a životní styl (17 %) a sociální či politická nejistota (12 %) (Waldaufová, Šťastná, 2025).

Z pohledu ekonomických jistot je hlavní informací samotný vývoj příjmů českých domácností. V důsledku vysoké inflace došlo v roce 2022 k poklesu reálných mezd o 9,4 % a v roce 2023 k jejich dalšímu snížení o 2,4 %. Ani následný růst zatím plně nevyrovnal předchozí propad. I v roce 2026 zůstala průměrná hrubá reálná mzda na úrovni roku 2021 (MF ČR, 2026). Navíc rozhodování domácností není založeno výhradně na statistických údajích. Očekávání českých domácností jsou často horší, než je samotná realita. Spotřebitelský sentiment se přitom po většinu období až do března 2024 pohyboval pod dlouhodobým průměrem, což přispívalo k pocitu ekonomické nejistoty a opatrnosti při dlouhodobých životních rozhodnutích (ČSÚ, 2024).

Právě v tomto prostředí vstupují mladé domácnosti do období, kdy se typicky rozhodují o založení rodiny. Rodičovství se tak pro mnohé z nich nestává pouze osobním životním rozhodnutím, ale také ekonomickou kalkulací zahrnující stabilitu zaměstnání, budoucí příjmy domácnosti, náklady na děti a očekávané finanční dopady rodičovství.

Mladí lidé tráví delší dobu ve vzdělávacím systému, později dosahují stabilního pracovního postavení a častěji čelí nejistotě spojené s krátkodobými smlouvami nebo flexibilními formami zaměstnání. Zatímco předchozí generace často zakládaly rodinu již v počáteční fázi profesní kariéry, současná generace má tendenci vyčkávat na dosažení určité úrovně ekonomické jistoty.

Vedle nejistoty příjmů hrají významnou roli také rostoucí náklady spojené s výchovou dětí. Nejde přitom pouze o základní materiální potřeby, ale především o rostoucí společenská očekávání spojená s kvalitním rodičovstvím. Mnozí rodiče považují za samozřejmost zajistit dětem odpovídající bydlení, kvalitní vzdělání, zájmové aktivity či dostatečné finanční zázemí. Rostoucí životní úroveň společnosti zároveň vede ke zvyšování standardů, které domácnosti považují za nezbytné před příchodem dítěte.

Specifickou ekonomickou bariéru představuje také samotný přechod do rodičovství. Narození dítěte je spojeno s dočasným výpadkem příjmů domácnosti a často také s omezením profesních příležitostí jednoho z rodičů, zpravidla ženy. Přestože český systém rodinných dávek významnou část těchto dopadů zmírňuje, řada domácností vnímá rodičovství jako událost s dlouhodobými důsledky pro kariérní dráhu i budoucí příjmový potenciál.

Vedle finanční nejistoty zaujímá v českém prostředí výjimečné postavení také bydlení, respektive jeho finanční nedostupnost. Nedostupnost bydlení uvádí jako překážku založení rodiny více než čtvrtina respondentů (26 %), což z něj činí druhý nejčastěji zmiňovaný faktor (Waldaufová; Šťastná, 2025). Tento výsledek není překvapivý a také není založený na neobjektivním posouzení ekonomické reality. Česká republika totiž dlouhodobě patří mezi země s nejméně dostupným vlastním bydlením v Evropě. Podle mezinárodních srovnání musí české domácnosti vynaložit na pořízení vlastního bytu výrazně vyšší násobek svých ročních příjmů než většina evropských zemí (Deloitte, 2025). V Praze potřebuje mladá rodina až 15 průměrných ročních platů k nákupu nemovitosti. To může být ve státě, kde většina lidí touží po vlastnickém bydlení, smrtelné.

Bydlení přitom nepředstavuje pouze otázku fyzického prostoru. Pro většinu mladých lidí je symbolem ekonomické stability a předpokladem dlouhodobého plánování a je tedy spojeno s finanční stabilitou uváděnou jako nejčastější překážku vstupu do rodičovství.

Není proto překvapivé, že průměrný věk matky při narození prvního dítěte vzrostl od počátku devadesátých let z přibližně 22 let na více než 29 let (ČSÚ, 2026). Tento posun nelze vysvětlit pouze delším studiem nebo změnou životních preferencí. Významnou roli hraje právě snaha dosáhnout dostatečné ekonomické stability a vyřešit bytovou situaci ještě před založením rodiny. Ekonomická nejistota a nedostupné bydlení se tak stávají klíčovými faktory, které proměňují rodičovské plány v odložené rozhodnutí a přispívají ke vzniku rozdílu mezi počtem dětí, které si lidé přejí, a počtem dětí, které nakonec skutečně mají.

Závěr

Pokud tedy diskutujeme o tom, co může stát udělat pro zvýšení porodnosti, odpověď není úplně triviální. Zásadní je vytváření stabilního a předvídatelného prostředí, ve kterém budou mladí lidé schopni realizovat své již existující rodičovské aspirace. Dostupnější bydlení, stabilní pracovní podmínky, vyšší ekonomická jistota domácností a lepší možnosti sladování pracovního a rodinného života mohou přispět k tomu, aby rozdíl mezi přáním a skutečností nebyl tak výrazný.

Zároveň se otevírá prostor pro hlubší diskusi o tom, jak sledovat a vyhodnocovat proces přechodu k rodičovství již v mladším věku. Lepší porozumění tomu, kdy a proč se reprodukční plány začínají odchylovat od původních představ, by mohlo pomoci cíleněji nastavovat veřejné politiky. Smyslem takového přístupu není podporovat rodičovství v určitém věku, ale identifikovat překážky, které brání lidem realizovat jejich vlastní rodinné preference.

Právě snaha o zmenšení rozdílu mezi preferovanou, plánovanou a realizovanou plodností by měla být jedním z hlavních cílů rodinné a sociální politiky. Nejde totiž o otázku přesvědčování lidí, aby měli více dětí, ale o vytváření podmínek, které jim umožní naplnit jejich vlastní představy o rodinném životě.

Zdroje

- Český statistický úřad. (2026). Narození. <https://csu.gov.cz/narozeni>
- Český statistický úřad. (2024). Konjunkturální průzkumy – březen 2024. <https://csu.gov.cz/csu/czso/ci/konjunkturalni-pruzkumy-brezen-2024>
- Deloitte. (2025). Deloitte property index. <https://www.deloitte.com/cz-sk/en/Industries/real-estate/research/property-index.html>
- Makroekonomická predikce - duben 2026 | Ministerstvo financí ČR Ministerstvo financí České republiky. (2026). Makroekonomická predikce duben. Makroekonomická predikce - duben 2026 | Ministerstvo financí ČR
- Paloncyová, J., Höhne, S., Křečková Tůmová, N., Svobodová, K., & Vidovičová, L. (2023). Zpráva o rodině 2023. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí
- Waldaufová, E., Šťastná, A. (2025). Mezi ideálem a realitou: Současný pokles porodnosti očima české populace. Demografie, 67(2), 83–101. <https://doi.org/10.54694/dem.0359>

Autor

MARTIN ZEMAN

Analytik

Martin Zeman vystudoval Národohospodářskou fakultu a Fakultu podnikohospodářskou na Vysoké škole ekonomické v Praze. Na VŠE také obhájil svou dizertační práci. Odborně se zabývá hospodářskou politikou, fiskální politikou a veřejnými financemi. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a publikuje komentáře v médiích. Několik let působil jako poradce ministryně a také v dalších institucích zabývajících se veřejnými financemi.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

www.politikaspolecnost.cz

+420 602 502 674

office@politikaspolecnost.cz